

УДК 316.75:329(73)"179"

Ю. В. Вільховий

ІДЕОЛОГІЧНА БОРОТЬБА В США У РОКИ ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

У статті автор розглядає розвиток суспільно-політичної думки США в період війни за незалежність. Дослідник аналізує процес зародження перших політичних течій у країні та ідеологічну боротьбу між ними. Автор з'ясовує особливості соціальної структури американського суспільства останньої чверті XVIII століття.

Ключові слова: ідеологія, Просвітництво, державність, економічний розвиток, буржуазні відносини, інтелігенція, конституціоналізм, демократичні реформи, федералізм, народний суверенітет.

Сучасні конституційні системи беруть свої витоки з глибини віків, базуючись на кращих надбаннях світової суспільно-політичної думки. Історія американського конституціоналізму надзвичайно багатогранна і складна. Своїми коренями вона сягає подій XVIII століття, коли населення англійських колоній рішуче виступило у боротьбі за свою незалежність. У ході американської революції з'явилася не лише нова держава. Формувалися нова ідеологія, партійно-політична структура, конституційний лад. Усе це проходило в умовах гострої ідеологічної боротьби.

Метою нашої розвідки є розкриття сутності суспільно-політичних ідей у США впродовж 1775-1783 років, у контексті зародження політичних організацій, а також аналіз боротьби між ними. Цим питанням у різний час займалися такі дослідники як Г. Аптекер [2], О. Єфімов [5], О. Маникін [8], М. Сивачов [8], В. Печатков [10], Г. Севастьянов [12], В. Согрін [14], А. Токвіль [18], В. Ушаков [19], С. Фонер [20], О. Фурсенко [21] та багато інших. В умовах трансформації сучасних партійно-політичних систем означена проблема набуває особливої ваги.

Війна за незалежність не лише стимулювала зміни у суспільно-політичних уявленнях американців. Вона докорінно змінювала становище окремих верств населення, призводила до того, що виникла необхідність у їх об'єднанні, ідеологічному оформленні боротьби за реалізацію інтересів. Проти колоніального курсу Великобританії виступали представники панівної верхівки — судновласники, плантатори, купецтво, священники, юристи, вчителі та інші представники інтелігенції. Крім того, їх підтримували фермери, робітники, ремісники, дрібна буржуазія у містах. Це був загальнонаціональний рух, який мав при цьому певні особливості.

По-перше, під час війни за незалежність окремі категорії населення не завжди підтримували патріотично налаштованих громадян. У цих прошарках, особливо на ранніх стадіях війни, простежувався чіткий розподіл на противників та прибічників корони. По-друге, слід відзначити, що у боротьбу не було втягнуто значну частину бідного населення і навіть Дж. Вашингтон стверджував, що "негри та бідні не мають права бути в армії" [2, с.64].

Напередодні війни соціальна структура американського суспільства була складною і неоднорідною. Специфічною її рисою було те, що формування йшло не традиційним шляхом еволюції класично феодальних верств. У другій половині XVIII століття — населення країни складало 2-2,5 млн. осіб. [7, с.68]. Причому, більша його частина проживала у сільській місцевості — 90 відсотків [17, с.29]. На той період у колоніях була велика кількість міст. Головну роль у політичному житті країни відігравали великі землевласники, плантатори, чисельність яких була незначною, а володіння — безмежними [5, с.48].

Значна частина великих землевласників була наближеною до корони і захищала її інтереси. З іншого боку, з'явилася категорія сільського населення — це "законтрактвані робітники", або "сервенти". Дослідники вважають, що їх чисельність напередодні війни сягала 50 відсотків від загальної кількості сільського населення [7, с.85]. В основному це були наймані робітники, майже раби, або дрібні орендарі. До них наближались бідні верстви жителів міст. У сільському господарстві деяку роль відігравали орендарі, середні власники землі. У XVIII столітті все більшу роль відігравало скватерство [5, с.42-43]. Скватери протистояли великим землевласникам і були досить активною силою. З початку XVIII століття у містах посилилася роль інтелігенції, зросла її чисельність, значення у суспільному житті країни. Значним прошарком американського суспільства були раби, чисельність яких сягала близько 0,5 млн. осіб [7, с.34].

Аналізуючи соціальну структуру, не можна говорити про класову схему, оскільки тут було багато особливостей. По-перше, вся господарча діяльність мала типово товарний характер. Тому не було видно прошарку феодалів. По-друге, рабство теж мало товарний характер, тому й тут відносини між верствами були своєрідними.

Простежуючи еволюцію соціального устрою ми визначаємо її особливості. Події, які передували війні і власне війна, радикально розділили суспільство на дві категорії — торі та вігів (роялістів чи лоялістів — прихильників англійського короля та його супротивників). До лоялістів входили представники великих землевласників. Як вважають дослідники, вони займали 80 відсотків усіх державних посад [19, с.34].

Твердження деяких американських істориків, що соціальна база роялістів була великою навряд чи можна вважати вірним [17, с.179]. Більшість з них були переконаними консерваторами і зберігали відданість англійській короні. Вони мали можливість експлуатувати багаточисельних орендаторів, рабів, зберігати напівфеодальний лад. Революція залишила їх за межами суспільної структури, без багатства, влади, а головне земель. Деякі з них подали рахунки англійській короні на виплату компенсації за втрачені землі. Так, сер Г. Джонсон оцінював свої землі та майно у 183 тис. фунтів стерлінгів, Дж. Джонсон у 103 тис., О. де Ланеї у 109 тис. Є дані, що серед лоялістів були купці та торговці. Досить швидко йшов процес розмежування серед юристів, священників, докторів та інших представників інтелігенції.

Цілком природно, що боротьба проти лоялістів набувала все більших масштабів. Ефективним засобом була конфіскація власності. Хоча економічний ефект від продажу земельних угідь був незначним, політичні наслідки були більш вражаючим [17, с.160-162]. Таким чином, розширювалося коло власників, хоча це були люди, які вже володіли землею. Усе це призводило до значного зменшення економічної бази британської корони, створювало можливості для капіталістичного розвитку [3, с.322-323]. Місце лоялістської еліти поступово займали патріотично налаштовані люди: купці, землевласники тощо. Відкривалися нові, важливі джерела збагачення та концентрації власності і капіталів у руках власне американської буржуазії [5, с.51]. Посилення антилоялістської політики призвело до масової еміграції лоялістів із США. Усього, на думку істориків у другій половині XVIII століття, країну залишило 100 тис. осіб. Таким чином, найреакційнішу силу в країні упродовж війни було зламано. Це була головна особливість еволюції соціальної стратифікації американського суспільства, хоча, якщо йти за американською термінологією позиції великих землевласників, капіталістів тільки посилились.

Уже з середини XVIII століття у колонії активно проникають просвітницькі ідеї, які поширюються серед найбільш прогресивних прошарків американського суспільства [9, с.43-44]. Можна стверджувати, що ідеологія Просвітництва була тією силою, що рухала уперед американський народ у боротьбі проти англійської корони [15, с.22-24].

Ідеї Просвітництва втратили свою актуальність під час війни за незалежність, бо центр суспільної уваги змістився до більш актуальних питань. Проте, окремі просвітницькі цінності збереглися і набули нового значення. Ця еволюція за своєю сутністю була об'єктивною тому, що ідеальні теоретичні постулати проходили перевірку у вогні війни. Під ці ідеї підпадали інтереси певних прошарків населення, сподівання народних мас. Вони об'єктивно впливали не лише на погляди засновників США, але й трансформувались у їх свідомості, що призвело до зміни ідеологічних пріоритетів. З рештою, становлення молодого держави поставило на суспільний загальний багатозначний надзвичайно важливих питань: принципи її

розбудови, практичне формування політичного устрою, співіснування різних гілок влади тощо.

Цілком природно, що кожна людина має власні переконання, тому поява різних напрямків у суспільній думці логічно обґрунтована. Слід пам'ятати ще й про те, що під час війни за незалежність об'єдналися представники різних соціальних станів, тому їх бачення шляхів розбудови молодій державі було своєрідним, несло в собі елементи суб'єктивізму [14, с.16].

Можна погодитись з точкою зору дослідника В.В.Согріна, що в світоглядній еволюції багатьох представників війни за незалежність можна виокремити два етапи. Перший — до початку війни, а другий — у її ході, коли настав час здійснити власні програми [15, с.48]. Можна стверджувати, що ідеї суспільного договору, народного суверенітету як першоджерела державної влади, право народу на ліквідацію деспотичного уряду, розподіл влад, природне право на свободу слова, зборів, друку вважались непохитними. Проте, з часом, розуміння цих постулатів змінювалося, виникали нові тенденції у процесі їх розвитку і втілення в життя.

Початок війни, її перші події призвели до принципового розмежування сил. Частина поміркованих американців перейшла на бік лоялістів, частина — до прихильників рішучих дій. Саме тому у таборі революції значну роль відігравали представники «освідчених верств» суспільства — плантатори, купецтво, інтелігенція. Зокрема, серед революціонерів опинився віргінський землевласник Дж. Вашингтон, юрист з Бостона — Дж. Адамс [21, с.214].

Освічені люди відігравали основу роль у процесі створення «Декларації Незалежності». До складу організаційного комітету, що займався її розробкою входили Б. Франклін, Дж. Адамс, Р. Лівінгстон, Р. Шерман [7, с.131]. Проте її автором став Т. Джеферсон, який в стислих, концентрованих формулюваннях обґрунтував головні принципи теорії природного права людини на самовизначення [2, с.104-106, 53-54]. Аналізуючи цей визначний документ, варто зазначити, що проти деяких думок Т. Джеферсона не було висунуто заперечень тому, що вони містили заклик до боротьби за майбутнє американського народу [12, с.54-55].

Слід зауважити, що світогляд Т. Джеферсона на початку війни формувався під впливом ідей Дж. Локка, Ш. Монтеск'є. У першу чергу це стосується питання про власність. Т. Джеферсон сприймав це право як належне право людини, але вважав, що концентрація власності є негативним фактором [2, с.137-138]. Про це він стверджував ще у своєму аграрному проекті, висуваючи положення про "використання фонду вільних земель виключно для наділення землею (по 50 акрів) незаможних та безземельних" [10, с.193]. Іншим важливим елементом, який відобразив Т. Джеферсон у «Декларації», є його погляди на свободу. Головну роль тут мали свобода слова, друку, особистості, свобода досягнення щастя. Перелічені ідеологічні засади Т. Джеферсона свідчили про його демократичні позиції. Деякі автори заперечують вплив французького просвітництва на політика, але він простежується досить чітко [6, с.44-47]. Про це свідчить його політична діяльність у штаті Вірджінія, упродовж якої було висунуто основні демократичні принципи: ліквідація рабства, перерозподіл земель серед бідних, позбавлення віргінців від релігійного гніту, свобода віросповідань, загальна освіта, участь всього населення у політичному житті тощо [12, с.87]. Проте, й ці побажання не знайшли підтримки

серед представників заможних верств, які займали панівні позиції у віргінській асамблеї. Наприклад, білль "Про встановлення релігійної свободи" було прийнято лише у 1786 році [12, с.93].

Разом з тим слід пам'ятати, що Т. Джеферсон був представником соціального прошарку, що панував на півдні. Він намагався розробляти плани визволення рабів, але у реальному житті вони продовжували працювати на його плантаціях, як губернатор він заборонив їм участь у народному ополченні [12, с.123-128]. Досить актуальним було й питання про характер виборчого права. Більшість плантаторів вимагала встановлення високого майнового цензу. Т. Джеферсон, Б. Франклін, Д. Лейн наголошували, що потрібно надавати право голосу всім дорослим чоловікам. У цьому контексті чітко простежується точка зору названих демократів щодо надання народу права власного волевиявлення. Так же, як і Ж.-Ж. Руссо демократи, вважали, що народний суверенітет — єдиний і неподільний. Наслідком такої думки було обмеження виконавчої влади на засадах прямого народовладдя. Тому, на рівні федерації Т. Джеферсон вважав за можливу лише представницьку форму правління, але, на його думку вирішення питань на місцях — у сільських громадах, містах, було доцільно надати зборам вільних громадян [14, с.98].

У перші роки американської революції діяльність представників демократичного напрямку була скерована на поширення просвітницьких ідей та розробку положень розбудови держави на демократичних засадах. Одночасно еволюціонували більш помірковані ідеї, які щільно пов'язувались з реальними перетвореннями в країні в 1770-ті роки.

Упродовж війни за незалежність викристалізувались погляди ще одного видатного діяча американської революції — О. Гамільтона. Перемога у війні, на його думку, залежала від грошей, за допомогою яких необхідно було посилити фінансову систему, а здобути їх можна було лише у заможних людей. Тому Гамільтон вважав, що необхідно надати їм «контрольний пакет акцій» в управлінні державою. На чільне місце поступово висунулася ідея створення міцного федерального центру. Зміцненню цієї думки сприяли поразки американської армії упродовж 1779-1780 років. О. Гамільтон зробив висновок, що, власне, "федерація хитка і повинна бути знищена, оскільки не спроможна вирішувати питання війни або миру. Тому, Конгресу слід надати повний суверенітет з питань торгівлі, фінансування, зовнішніх відносин. Він повинен бути наділений власними фінансовими ресурсами і правом комплектування та фінансування армії. Міцна, постійна армія, що цілком залежить від Конгресу є головною опорою міцної політичної влади" [10, с.35].

Формування поглядів майбутніх федералістів, а потім і консерваторів, залежало від їх практичної діяльності. У 1780-1781 роках їх вплив посилюється: вони захопили головні посади в управліннях, відігравали провідну роль у Конгресі. Серед них слід назвати досить відомих діячів: Р. Моріса, У. Лівінгстона, Б. Лінкольна та інших. Проте, їхні дії були не завжди успішними оскільки наприкінці 1770-х — початку 1780-х років діяли статті конфедерації, які обмежували повноваження Конгресу [11, с.129-131]. Такі важливі державні функції як ведення військових дій, право випуску грошей, асигнації, надання і отримання кредитів — вимагали згоди більшості штатів. Тому, в цей період

О. Гамільтон друкує серію статей у газеті «Нью-Йорк пакет», де відстоює ідею міцної центральної влади.

Закінчення війни за незалежність у 1783 році призвело до загострення соціально-політичної та економічної ситуації у країні і полегшило тенденції до укріплення центральної влади, що мали місце серед заможного населення. Упродовж зими 1787 року Дж. Медісон, О. Гамільтон намагалися консолідувати сили представників багатьох штатів, з метою створення держави з міцною централізованою владою, яка б могла існувати багато віків [16, с.49]. Наслідком цього процесу, який мав за мету формальне збереження принципу народного суверенітету і, в той же час, максимально "оберігав" ці принципи від народу, було формування двох напрямків у еволюції демократичної думки федералістів і антифедералістів. Підсумком цієї боротьби була ратифікація Конституції 1787 року.

Проте, і після ратифікації боротьба за Конституцію між федералістами і республіканцями продовжувалась. Необхідно було донести її до всіх верств американського народу, бо, як стверджували антифедералісти, ця зміна зводилась до "передачі влади з рук багатьох до не багатьох". Нова Конституція йшла проти радикально-військових уявлень зразка 1776 року — "оскільки центральна влада завжди протистояла тим, ким керувала, вона повинна бути максимально послабленою і децентралізованою" [1, с.30].

Наприкінці 1787-1788 років у газеті «Індепендент джоріел» м. Нью-Йорк було надруковано 85 статей відомої серії «Федераліст», авторами якої були найвидатніші представники федералістів О. Гамільтон, Дж. Медісон, Дж. Джей. Автори, особливо О. Гамільтон, критично ставилися до «Статей Конфедерації». О. Гамільтон, наприклад, стверджував, що "в штатах деякі сподіваються посилити особисту владу внаслідок розпаду держави" [1, с.31]. Найбільш велике зло автори вбачали у принципі законодавчої влади Союзу, що поширювався на "штати або ж уряди, які виступали у ролі колективних особистостей, а не окремих осіб". Це, на думку Дж. Медісона, знижувало ефективність центральної влади. Хоча закони Сполучених Штатів були обов'язковими для країни, практично вони мали лише рекомендаційний характер, а кожен штат міг їх ігнорувати [1, с.93]. Крім того, існувало багато причин для розпаду Конфедерації. Наприклад, кожен штат керується власними інтересами, міг не підтримувати Союз, доки "ця слабка розбудова не повалиться на голови" [1, с.100]. Сепаратистські тенденції, добре знайомі політичним діячам, що ґрунтувалися на "Статтях Конфедерації", логічно не сприяли формуванню міцної держави федералістичного типу.

Для того, щоб подолати ці тенденції необхідно було створити дуже міцну центральну владу [1, с.130]. Найефективнішою формою правління для демократичної інтелігенції була федеративна республіка. Як стверджував Дж. Медісон: "республіка — це народна влада, причому ця влада здійснюється особами, які займають республіканські посади, які належать їм з волі народу..." [1, с.136]. Звідси робився висновок, що для такої форми правління необхідно, щоби влада спиралась на значну більшість суспільства у цілому [1, с.111-115].

Однак, основою міцного уряду був принцип розподілу влад. За висловом О. Гамільтона "він найефективнішим чином надає змогу здійснювати основні функції унітарної держави для загальної оборони та загального добробуту" [1,

с.113-114]. Автори згаданих статей приділяли велику увагу ролі та значенню виконавчої та судової гілок влади.

Отже, навіть побіжний аналіз статей "Федераліста" показує, що суспільна думка у Сполучених Штатах сформувалася, а за рівнем розвитку знаходилася на досить високому шаблі. Наприклад, у своїй статті №39 Дж. Медісон, використовуючи своєрідність республіканської форми правління, як приклад, згадує Польщу, Венецію, Англію [1, с.135]. Так, у 10-тій статті він відходить від примітивної біполярної схеми і відзначає її багатополлярність: землевласники — промисловці — купці — фінансисти та інші, що веде до зіткнення інтересів [1, с.68]. Регулювання цих інтересів "тим легше, чим більша республіка: там більше різних партій та інтересів, мало шансів у більшості наступати на права меншості" [1, с.75].

Ця стаття цікава ще й тим, що Дж. Медісон прагне розкрити роль та значення політичних партій. Він стверджував, що суспільне благо часто надається у жертву через протистояння між партіями. Отже, один з "батьків-засновників" виділяв наявність різних груп, які об'єднуються за помітним принципом. Ці групи громадян (Jactions) діяли так, що обмежували права інших, або ж усієї громади [1, с.66]. Дж. Медісон розглядав причини виникнення партій, виокремлював їх майнові, соціальні інтереси; робив висновок про неможливість усунення елементів партійної боротьби, яка повинна регулюватись державою [1, с.70-71]. Найефективнішим типом держави, яка сприяла б розвитку регуляційних функцій у міжпартійній боротьбі, для нього була республіка.

Можна зробити висновок, що серед федералістів виникали ідеї про створення таких угруповань людей, які з часом слід вважати партіями. У вище згадуваній 10-й статті Дж. Медісон робив натяк на демократів, будував аналогії між республіканським і демократичним устроєм.

Демократична суспільно-політична думка американського народу бурхливо еволюціонувала упродовж війни за незалежність. Базуючись на засадах просвітництва, яке заволоділо свідомістю найбільш передових представників англійських колоній, під час війни вона наповнилася новим, реальним змістом, унеможлиблюючи ідеологічне обґрунтування існування старих політичних форм. Вона стимулювала пошуки нових форм державного устрою, логічним закінченням яких було створення Сполучених Штатів Америки.

В еволюції суспільно-політичної думки США чітко простежуються дві тенденції. Перша — демократична, яку представляли Б. Франклін, Т. Джеферсон, Т. Лейн. Ці діячі відстоювали ідею народного представництва. Спираючись на думку про "природне право" людини вони відстоювали рівність усіх громадян, їх право на життя та свободу. Спираючись на ці положення, представники демократичного крила прагнули провести їх до Конституцій штатів.

Друга тенденція більш поміркована. Вона визначається і історіографії як федералістська. Її очолювали О. Гамільтон, Дж. Медісон, Дж. Адамс. Не виступаючи відкрито проти демократів, вони відстоювали ідею міцної представницької республіки яка б посилювала позиції пануючих прошарків і спиралась на законодавство.

Можна стверджувати, що великої боротьби між цими двома напрямками не було. Цьому сприяло декілька факторів. По-перше, кінець 1770-х — початок 1780-х років — це час, коли представники першого крила знаходилися поза

межами країни (Б. Франклін, Т. Джеферсон та інші) і не мали змоги брати участь у обговоренні найважливіших питань, прийнятті політичних рішень. Слід також підкреслити, що вони відірвались від реальних подій і не могли оперативно реагувати на зміни і перипетії політичної боротьби. У свою чергу представники федералістів займали головні посади у адміністраціях штатів, федеральних органах, брали активну участь у політичному житті, контролювали засоби масової інформації. Про зниження авторитету демократів свідчить зміст основних документів: Декларації Незалежності, статей Конфедерації, Конституції США.

По-друге, не можна говорити, що бурхливе обговорення суспільно-політичних засад майбутнього життя країни будувалося на взаємних помилках. Ідейні корені майбутніх партій були однакові — це просвітницькі погляди. Саме тому не відбувається різкого протистояння, оскільки не було антагоністичних суперечностей. Представники обох напрямків знаходили компроміси, мали змогу відстоювати власні погляди, тому з самого початку ми не фіксували різкої ворожнечі.

По-третє, боротьба навколо подальших шляхів розвитку країни не мала чітко виразних станових форм. Соціальна стратифікація американського суспільства з часу війни за незалежність була дещо розмитою, нечіткою. Перед штатами стояла єдина мета — визволення від англійської влади, тому дії усіх прошарків населення, ідеологічні настанови слугували цій меті. Лише по закінченню війни, коли на порядок денний постануть питання формулювання принципів державного устрою, відносини між верствами у американському суспільстві почали змінюватися, що призвело до створення груп, а потім і політичних партій.

Таким чином, розвиток демократичних ідей в американському суспільстві зумовив формування наприкінці XVIII — початку XIX століть політичних партій, які діють і до нашого часу.

Список використаних джерел

1. Американские федералисты: Гамильтон; Медисон; Джей. Избранные статьи. С приложением документов [Текст] : декларация независимости; Статьи Конфедерации; Конституция США. — Вермонт : Челидз, 1990. — 327 с.
2. Аптекер Г. История американского народа : Американская революция 1763-1783 / Герберт Аптекер. — М.: Государственное издательство иностранной литературы, 1962. — 384 с.
3. Аптекер Г. История американского народа / Герберт Аптекер. — М.: Изд-во иностранной литературы, 1978. — 450 с.
4. Война за независимость и образование США / Под ред. Севастьянова Г.Н. — М.: Наука, 1976. — 551 с.
5. Ефимов А.В. США. Пути развития капитализма / Алексей Владимирович Ефимов. — М.: Наука, 1969. — 695 с.
6. Захарова М. Очерки идей Т.Джефферсона / М. Захарова // Вопросы истории. — №3. — 1948. — С.40-59.
7. История США. В 4-х т. / Под ред Севастьянова Г.Н. — Т.1. — М.: Наука, 1983. — 687 с.

8. Манькин А.С., Сивачёв Н.В. Двухпартийная система в США: история и современность / А.С. Манькин, Н.В. Сивачёв // Новая и новейшая история. — №3. — 1978. — С.18-38.
9. Очерки новой и новейшей истории США в 2 т. / Под ред. Севостьянова Г.Н. — Т.1. — М.: Изд-во АН СССР, 1960. — 633 с.
10. Печатков В.О. Гамильтон и Джефферсон / Владимир Олегович Печатков. — М.: Изд-во международные отношения, 1984. — 336 с.
11. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII-XVIII вв. / Под ред. Сироткина В.И. — М.: Высшая школа, 1990. — 301 с.
12. Севастьянов Г.Н., Уткин А.И. Томас Джефферсон / Григорий Николаевич Севастьянов, Анатолий Иванович Уткин. — М.: Мысль, 1976. — 392 с.
13. Согрин В.В. Зарождение политических партий в США / В.В. Согрин // Вопросы истории. — № 8. — 1988. — С.36-48.
14. Согрин В.В. Основатели США: исторические портреты / Владимир Викторович Согрин. — М.: Наука, 1983. — 182 с.
15. Согрин В.В. Современная американская историография о буржуазных революциях в США / В.В. Согрин // Новая и новейшая история. — №1. — 1982. — С.20-38.
16. Согрин В.В. Этапы американского консерватизма / В.В. Согрин // Новая и новейшая история. — №5. — 1991. — С.47-63.
17. Тиликов В.А. Американские лоялисты: старые мифы и новые интерпретации / В.А. Тиликов // Вопросы истории. — №1. — 1976. — С.178-181.
18. Токвиль А. Про демократію в Америці. У 2-х т. / Алексіс де Токвіль. — Т. 1. — К.: Всесвіт, 1999. — 590 с.
19. Ушаков В.А. Американский лоялизм. Консервативное движение и идеология США в 1780-1788 гг. / Владимир Александрович Ушаков. — М.: Наука, 1989. — 223 с.
20. Фонер Филлип С. Рабочий класс и американская революция / Филлип С. Фонер — М.: Прогресс, 1980. — 295 с.
21. Фурсенко А.А. Американская революция и образование США / Андрей Александрович Фурсенко. — Л.: Наука, 1978. — 416 с.

Ю. В. Вильховый

ИДЕОЛОГИЧЕСКАЯ БОРЬБА В США В ГОДЫ ВОЙНЫ ЗА НЕЗАВИСИМОСТЬ

В статье автор рассматривает развитие общественно-политического мнения США в период войны за независимость. Исследователь анализирует процесс зарождения первых политических течений в стране и идеологическую борьбу между ними. Автор выясняет особенности социальной структуры американского общества последней четверти XVIII века.

Ключевые слова: идеология, Просвещение, государственность, экономическое развитие, буржуазные отношения, интеллигенция, конституционализм, демократические реформы, федерализм, народный суверенитет.

Y. V. Vil'khoviy

IDEOLOGICAL STRUGGLE IN USA DURING THE WAR FOR INDEPENDENCE

In the article the author examines the development of social and political opinion the USA in the period of war for independence. The researcher analyzes the process of the birth of the first political movements in the country and the ideological struggle among them. The author finds out the features of social structure of American society of the last quarter of XVIII century.

Keywords: *ideology, Enlightenment, state system, economic development, bourgeois relations, nobility, constitutionalism, democratic reforms, federalism, folk sovereignty.*

Надійшла до редакції 1 листопада 2013 року

* * *